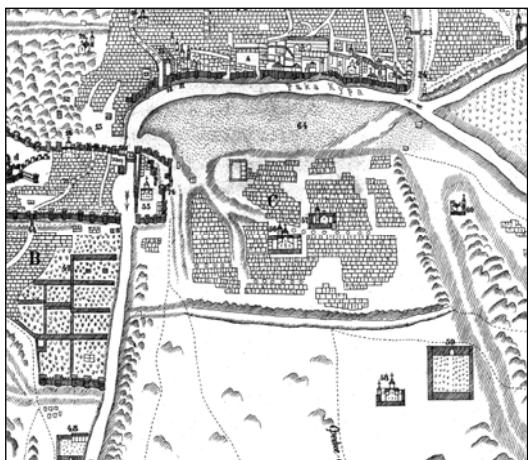

ლვინის აღმართი №7

წინასაპროექტო სახელოვნებათმცოდნეო რეკომენდაციები

საკვლევი შენობა მტკვრის მარცხენა სანაპიროზე, ლვინის აღმართის №7-ში, ისტორიული ავლაბრის ტერიტორიაზე მდებარეობს. სახელწოდება „ავლაბარი“¹ ისტორიულ წყაროებში პირველად 1392 წელს გვხვდება. როგორც ჩანს, თავდაპირველად ის ისნის ციხის გალავნის გარეთ მდებარე ტერიტორიას აღნიშნავდა. შემდგომ ხანებში კი ისანი და ავლაბარი სინონიმებად იქცა და ორივე მთლიანად უბანს – თავისი ციხით და ციხის გარეთ მდებარე დასახლებით – გულისხმობდა. ვახუშტი ბატონიშვილის თანახმად, ავლაბარი ისნის ახალი სახელია: „აწ უწოდებენ ისანს – ავლაბარს“².

ავლაბარი 1735 წლის ვახუშტი ბატონიშვილის გეგმაზე

XV-XVI საუკუნეების ძნელბედობის ჟამს მოსახლეობისგან დაცლილ-გავერანებულ ავლაბარში XVII საუკუნეში როსტომ მეფის ბრძანებით წოდორეთიდან გადმოყვანილი გლეხები სახლდებიან და ხდება ამ მიტოვებული ნაწილის გამოცოცხლება. XVIII საუკუნეში ავლაბარი, როგორც ცნობილია სახასო მამული იყო³, სადაც მეფე-დედოფლის, საკათალიკოსო და საეპისკოპოსო და თავად-აზნაურების ყმა-გლეხები ცხოვრობდნენ. 1800 წლის თბილისის რუკაზე⁴ იკითხება გალავნით შემოზღუდული შიდა ავლაბარი და შემოზღუდავი გარე ავლაბარი (ავლაბრის უბანი). საყურადღებო აქ ისაა, რომ გალავნის გარეთ მოქცეული ჩვენთვის საინტერესო მონაკვეთი ჩანს რომ უკვე დასახლებულია, თუმცა ეს დასახლება არაა იმ

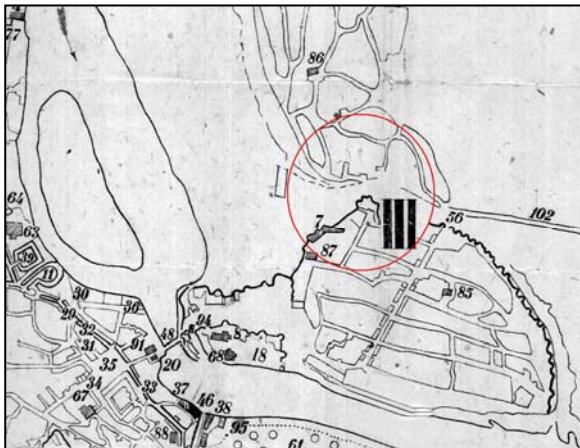
¹ ტოპონიმი ავლაბარი, ს. ჯანაშიას და შ. მესხიას განმარტებით, არაბული წარმოშობისაა და „სახახლის მიდამოს“ უნდა ნიშნავს („პავალი“ – მიდამო, „ბორ“ – სასახლე). თ. ბერიძის აზრით კი, ის მომდინარეობს სიტყვა „პავალი ბარე“-დან, რაც ნიშნავს თხრილის, მიწაყრილის, ზღვდის იქთა მიდამოს, გარეთუბანს (თ. ბერიძე, ძველი თბილისის გარეუბნების ისტორია (თბილისი, 1977), გვ. 134-135)

² ქართლის ცხოვრება, ტექსტი დადგენილი კველა მირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაჟხიშვილის მიერ, ტ. IV (თბილისი, 1973), გვ. 338.

³ თ. ბერიძე, დასახ. ნაშრომი, გვ. 137.

⁴ გ. ბერიძე, თბილისის ხუროთმოძღვრება, 1801-1917 წლები (თბილისი, 1960), ტ. I, გვ. 23.

ხასიათისა, რასაც ის 1800-იანი წლების შემდგომ მიიღებს. თბილისში ქალაქებების კუთხით ვითარება 1801 წლის შემდგომ იცვლება, როდესაც ხდება რუსეთის მიერ ჯერ ქართლ-კახეთის, ხოლო შემდგომ დანარჩენი სამეფო-სამთავროების ანექსია. 1800-იანი წლებიდან მოყოლებული ქალაქი და მათ შორის ჩვენთვის საყურადღებო ქუჩაც ზრდა-განვითარებას განიცდის, ხდება ქალაქის საზღვრების გაფართოება, ქუჩათა ქსელი უფრო მკაცრად ორგანიზებული ხდება, რაც წინასწარ შემუშავებული ქალაქებებითი პროექტების მიხედვით მიმდინარეობდა (ყოველივე ეს უკვე კარგად იკითხება 1831 წლის რუკაზე). XIX საუკუნის დასაწყისიდან თბილისში უკვე შენდება ისეთი ტიპის რიგი ნაგებობები, სადაც აშკარაა რუსული კლასიციზმის გავლენა, რასაც შემდგომ ემატება სწრაფვა სტილური მრავალფეროვნებისაკენ. კერძოდ, უკვე ვხედავთ არა მარტო კლასიცისტურ, არამედ რენესანსულ ბაროკულ და გუთურ ფორმებს, ისევე როგორც ისლამურ სტილიზაციას, მოდერნს⁵.

1800 წლის გეგმა

1867 წლის გეგმა

ჩვენთვის საინტერესო ქუჩას დიდი სირაჯხანის („სირაჯ“ სპარსულად მეღვინეს ნიშნავს, ხოლო „ხანა“ – სახლს)⁶ სახელით მოიხსენიებდნენ. ეს იყო ადგილი სადაც, განთავსებული იყო დიდი რაოდენობით დუქნები და დვინის სარდაფები, კახეთიდან მომავალი მთავარი გზა ამ ქუჩაზე ჩამოდიოდა. აქვე ახლოს იყო ძველი თბილისის უმთავრესი დვინის ბაზარიც.⁷ 1867 წლის გეგმაზე ქუჩა კახეთის ქუჩის სახელადაა მონიშნული, მოგვიანებით კი ქუჩამ დვინის აღმართის სახელი მიიღო.

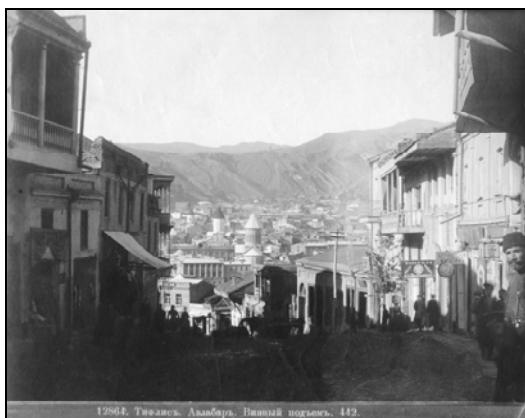
⁵ თბილისი = Tbilisi, გამოსაცემად მოამზადეს მ. ბულიამ და მ. ჯანჯალიამ (თბილისი, 2002); მ. მანია, უკროპელი არქიტექტორები თბილისში (თბილისი, 2006).

⁶ თ. კვირკველია, ძველთბილისური დასახლებანი (თბილისი, 1985), გვ. 82.

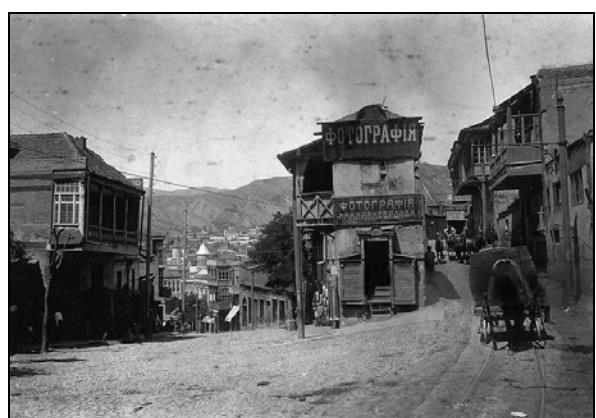
⁷ თ. კვირკველია, იქვე.

ნაგებობები რაც დვინის აღმართზეა განლაგებული XIX საუკუნის შუა წლებითა და XX საუკუნის პირველი ნახევრით თარიღდებიან; გარედან დათვალიერებით (სახლებში შესვლა ამ ეტაპზე ვერ მოხერხდა) ამაზე აღრეული არაფერი ჩანს.

სახლი №7 (რომლის თარიღიც XIX საუკუნის შუა წლებით უნდა განისაზღვროს) და ზოგადად ქუჩის ამ მხარის სახლების ზურგი ძველი გალავნის კედელზეა მიღებული. ეზოში შესვლისას გალავნის კედლის დანახვაა შესაძლებელი (ჩანს აგურისა და თლილი ქვების მონაცვლეობით ამოყვანილი კედელი). ესაა იმ ტიპის საცხოვრებელი სახლი, რომლის ზედა სართულს საცხოვრებელი ფუნქცია ჰქონდა, ხოლო ქვედა სართული დუქნებსა და მაღაზიებს ეჭირათ. ამ სახლის სარდაფი დვინის სავაჭრო უნდა ყოფილიყო, თუმცა ამ ქუჩაზე სხვადასხვა პერიოდში ასევე შესვდებოდით აფთიაქებს, მესაათეთა სახელოსნოებსა და ფოტოსალონებს.

1890-ის თებერვალის აღმართის სახლის ფოტო.

სახლის დღევანდელი სახე განსხვავდება თავდაპირველი ჩანაფიქრისგან, მან რამდენჯერმე განიცადა გადაკეთება-სახეცვლა, უმთავრესად ეს მის ეზოსა და პირველ

სართულს ეხება. დღეს ესაა სამსართულიანი რუსული ტ-ს გეგმის მქონე ნაგებობა, რომელიც ეზოს მხარესა და ქუჩის ცენტრალური ნაწილისკენ შეშაბანდითა და აივნებით იხსნება. ძველ ფოტოებზე აღბეჭდილი სახე კი ასეთ სურათს გვაძლევს: პირველი სართულის დუქნების რიგი, საიდანაც დღეს მხოლოდ რამდენიმე დიობიდაა დარჩენილი, ერთიანად მიუყვებოდა მეორე სახლის კედლამდე, ანუ ის მონაკვეთი, სადაც ამჟამად ეზოა ერთ დროს რამდენიმე სათავსით იყო შევსებული, რომელთა ბრტყელ გადახურვაზეც დია აივანი იყო გამართული. დღეს ამ სახლის მეორე სართულზე დარჩენილია მასზე გამომავალი კარი.

ბრტყელ გადახურვაზეც დია აივანი იყო გამართული. დღეს ამ სახლის მეორე სართულზე დარჩენილია მასზე გამომავალი კარი.

მოგვიანებით ლია აივნის ქვემოთ არსებული ეს სათავსები აიღეს და სიგრცე ერთიანად ეზოდ აქციეს, ქუჩისპირა კედლის გარკვეული ნაწილები, როგორც ჩანს დატოვებულ იქნა, ხოლო შუაში ჭიშკარი იქნა ჩადგმული. გარკვეული ცვლილებები შემდგომ პერიოდშიც განხორციელდა და უნდა აღინიშნოს, რომ დღესაც დარჩენილი დუქნის ნაწილში ბოლო წლებამდე მიმდინარეობდა გარკვეული სახის სარემონტო სამუშაოები.

შენობის ფიზიკური მდგომარეობა გარე დათვალიერებით მძიმეა (როგორც ექსტერიერის ისე ინტერიერის). კედლებს ბზარები დაუყვება, რაც საფრთხეს უქმნის შენობის მდგრადობას და საჭიროებს საჩქაროდ პრობლემის მოგვარებას. პრობლემას წარმოადგენს მთისა და გალავნის მხრიდან ჩამოსული წყალი, მუდმივი სინესტეგფიქრობ გამართლებული უნდა იყოს (წინასწარულ კვლევასა და მოსახლეობასთან შეთანხმების საფუძველზე) XX საუკუნის მეორე ნახევარში განხორციელებული უხეში ჩარევის შედეგად დამახინჯებული შენობისა და მისი ეზოს განთავისუფლება ამ პერიოდის რიგი ამოშენებებისგან; რაც გულისხმობს, ქუჩისპირა ფასადისა და ეზოს შემოყოლებული აივნების მოწესრიგებას, უხეში ჩარევების მოცილებას (აგურით ამოშენებული აივნის მონაკვეთები, ეზოში მდგარ მცირე სათავსები). აუცილებლად უნდა შემოწმდეს ხის კარ-სარკმლის მოჩარჩოებები, ჭვირული აივნის დეტალები და მხოლოდ საჭიროების შემთხვევაში მოხდეს მათი დაზიანებული ნაწილების ხის მასალითვე ჩანაცვლება. აუცილებლად უნდა მოგვარდეს შენობაზე წყლის გადამყვანების პრობლემა. მოსაწესრიგებელ-გასამართია შენობის ეზო. საფასადო სამუშაოები (იქნება ეს სახურავთა გადახურვა, აივნებისა და კედლების დაფერვა) აუცილებლად უნდა განხორციელდეს ამ ქუჩის სხვა შენობათა (რომელთა სარესტავრაციო თუ ფასადთა სარეაბილიტაციო სამუშაოებიც თანადროულად იგეგმება) მხატვრული სახის გადაწყვეტის გათვალისწინებით.

5. May 1933.

3. Ig and